

Báo chí và dư luận xã hội với việc hình thành niềm tin của nhân dân trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực ở Việt Nam hiện nay

PGS, TS. PHẠM HUY KỲ

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: phamhuyky58@gmail.com

Nhận ngày 15 tháng 04 năm 2023; chấp nhận đăng tháng 6 năm 2023.

Tóm tắt: Trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực (PCTNTC), báo chí và (DLXH) có vai trò đặc biệt, vừa góp phần phát hiện, đấu tranh với hành vi tham nhũng, tiêu cực (TNTC); vừa phản ánh, tham mưu, đề xuất, kiến nghị xử lý, giám sát việc thực thi của các cơ quan chức năng; vừa tuyên truyền cổ vũ, động viên và huy động sức mạnh của toàn dân tham gia đấu tranh PCTNTC, qua đó hình thành niềm tin cho nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng, tính ưu việt của chế độ. Bài viết tập trung làm rõ mối quan hệ, vai trò của báo chí và DLXH với việc hình thành niềm tin cho nhân dân; giải pháp phát huy vai trò của báo chí và DLXH để hình thành niềm tin của nhân dân trong cuộc đấu tranh PCTNTC ở nước ta hiện nay.

Từ khóa: báo chí; dư luận xã hội; niềm tin; phòng, chống tham nhũng, tiêu cực.

Abstract: In the fight against corruption and negativity, the press and public opinion play a special role. It contributes to detecting and fighting against corruption and negativity; reflecting, advising, proposing and recommending to handle and supervise the implementation of functional agencies. It also propagates, encourages and mobilizes the strength of all people to participate in the fight against corruption, thereby building people's faith in the Party's leadership and the regime's superiority. The article focuses on clarifying the relationship and role of the press and public opinion in building people's trust as well as proposes solutions to promote this role in the current anti-corruption activities of our country.

Keywords: press; public opinion; trust; anti-corruption, negativity.

1. Mối quan hệ giữa báo chí và DLXH với việc hình thành niềm tin của nhân dân trong cuộc đấu tranh PCTNTC

Báo chí là một trong những loại hình truyền thông phổ biến của xã hội và ảnh hưởng của nó đối với xã hội là hết sức rộng lớn. Theo quan niệm phổ biến từ trước đến nay, báo chí là phương tiện truyền thông đại chúng (TTĐC), truyền tải những thông tin thời sự, chính sách đến với đông đảo công chúng trong xã hội. Đặc điểm nổi bật của báo chí chính là tính công khai, tính định hướng và sự lan tỏa thông tin nhanh chóng, rộng khắp. Và vì vậy, tạo lập và định hướng DLXH là một chức năng rất quan trọng của báo chí.

DLXH là tập hợp các luồng ý kiến cá nhân trước các vấn đề, sự kiện, hiện tượng có tính thời sự. Mỗi luồng ý kiến là một tập hợp các ý kiến cá nhân giống nhau, có thể rộng (tuyệt đại đa số, nhiều ý kiến) hoặc hẹp (một số ý

kiến). DLXH có thể bao gồm nhiều luồng ý kiến khác nhau, thậm chí đối lập nhau. Tuy nhiên, chỉ có những thông tin về các sự kiện, hiện tượng, vấn đề xã hội có tính thời sự, tức động chạm đến lợi ích, các mối quan tâm hiện có của nhiều người mới có khả năng tạo ra DLXH. Chính vì vậy, có thể coi tất cả các ý kiến nhận xét, đánh giá, đòi hỏi, yêu cầu, mong muốn, nguyện vọng, kiến nghị, đề xuất của các tầng lớp nhân dân đối với các sự kiện, hiện tượng, vấn đề, chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước trên các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, an ninh, quốc phòng, đối ngoại đều có thể gọi là DLXH.

Báo chí và DLXH có mối quan hệ chặt chẽ, biện chứng với nhau. Báo chí với tư cách là phương tiện TTĐC có chức năng cung cấp thông tin để hình thành và định hướng DLXH. Và do đó, báo chí trở thành một trong những kênh thông tin chính thống, tin cậy để hình thành và định hướng DLXH. DLXH là sự phán xét, đánh

giá chung của các nhóm xã hội đối với các thông tin liên quan đến các vấn đề mà họ quan tâm do báo chí cung cấp. DLXH không chỉ là kết quả quả do báo chí đem lại mà nó còn tác động trở lại đối với báo chí, theo nghĩa đặt ra những yêu cầu, những gọi mở để báo chí có trách nhiệm tiếp tục thông tin đầy đủ, toàn diện và chính xác hơn về các sự kiện, hiện tượng, vấn đề đang diễn ra trong đời sống xã hội. Điều đáng lưu ý là, DLXH có thể đúng nhiều, đúng ít. Dù có đúng đến mấy thì DLXH vẫn có những hạn chế, không nên tuyệt đối hóa khả năng nhận thức của DLXH. Mặt khác, dù có sai đến mấy thì trong DLXH cũng có những hạt nhân hợp lý, không thể coi thường. Chân lý của DLXH không phụ thuộc vào tính chất phổ biến của nó. Không phải lúc nào dư luận của đa số cũng đúng hơn là dư luận của thiểu số. Cái mới lúc đầu thường chỉ có một số người nhận thấy, do đó dễ bị đa số phản đối.

Khi nói niềm tin của nhân dân là nói đến niềm tin của số đông, của đại đa số người dân trong cộng đồng, xã hội. Theo quan điểm của các nhà tâm lý học, niềm tin là một trạng thái đặc biệt của tình cảm, tâm lý của con người. Do đó, niềm tin được xem xét trong sự biến đổi của các quy luật tâm sinh lý, là quá trình cá nhân tự nhận thức, trải nghiệm dẫn tới hình thành cảm xúc, nhân cách, lý tưởng và lối sống. Còn theo quan điểm của các nhà xã hội học, niềm tin không đơn thuần chỉ là cảm xúc hay ý thức của cá nhân mà nó gắn với xã hội, mang tính xã hội. Do đó, niềm tin luôn gắn với các mối quan hệ xã hội, ý thức cộng đồng trong những hoàn cảnh lịch sử, không gian và thời gian nhất định.

Niềm tin chỉ có thể hình thành trên cơ sở chủ thể được tiếp nhận những thông tin khách quan, chân thực và khoa học trong quá trình nhận thức các sự vật, hiện tượng, vấn đề xã hội đã và đang diễn ra. Chính vì lẽ đó, báo chí và DLXH có vai trò rất quan trọng trong việc hình thành niềm tin cho nhân dân. Với chức năng của mình, báo chí giúp cho người dân tiếp nhận được đầy đủ thông tin, hiểu được bản chất sự kiện, hiện tượng, vấn đề đã và đang diễn ra một cách chân thực, chính xác, qua đó bày tỏ thái độ, quan điểm của mình. Thái độ ủng hộ hay phản đối của người dân, của cộng đồng đối với sự kiện, hiện tượng, vấn đề đó chính là DLXH. Tùy theo tỷ lệ ủng hộ hay phản đối đối với sự kiện, hiện tượng, vấn đề mà có thể đo lường được mức độ hình thành niềm tin của nhân dân do báo chí mang lại. Tất nhiên cũng cần nhắc lại rằng, không phải lúc nào dư luận của số đông cũng đúng hơn dư luận của số ít người. Vấn đề cần quan tâm của DLXH chính là ở chỗ, nó là sản phẩm tư duy phán xét của cá nhân mang nó, thể hiện quan điểm, thái độ của cá nhân trước các hiện tượng, sự kiện, vấn đề mà họ quan tâm. Cho nên, DLXH

lúc đầu có thể bao gồm nhiều luồng ý kiến khác nhau nhưng khi lan rộng, càng có xu hướng thống nhất về nội dung phán xét, hoặc tích tụ thành một vài luồng cơ bản. Điều này hoàn toàn ngược lại với xu hướng của tin đồn. Và, như vậy có thể khẳng định báo chí và DLXH có vai trò rất to lớn và quan trọng trong việc hình thành niềm tin của nhân dân đối với mỗi sự kiện, hiện tượng, vấn đề diễn ra trong đời sống xã hội.

Tình trạng tham nhũng, tiêu cực (TNTC) ở nước ta hiện nay chính là một vấn đề xã hội có tác động lớn đến niềm tin của nhân dân đối với sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước và tính ưu việt của chế độ. Vì vậy, thông tin của báo chí và phản ứng của DLXH về tiến trình và kết quả cuộc đấu tranh PCTNTC có giá trị hình thành, củng cố và nâng cao niềm tin chính trị của nhân dân vào Đảng, Nhà nước và chế độ. Công tác đấu tranh PCTNTC được Đảng ta xác định ngay từ Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI-1986: "đấu tranh chống tham nhũng là một bộ phận cấu thành quan trọng của toàn bộ sự nghiệp đấu tranh cách mạng của Đảng và nhân dân ta"^[1]; góp phần nâng cao vai trò lãnh đạo của Đảng, tăng cường hiệu quả quản lý của Nhà nước, xây dựng Đảng và kiện toàn bộ máy nhà nước trong sạch, vững mạnh, thực hiện quyền làm chủ của nhân dân. Đến Đại hội lần thứ IX-1996, qua 20 năm thực hiện, Đảng ta nhận thức sâu sắc hơn, đẩy mạnh cuộc đấu tranh chống tham nhũng, quan liêu, làm trong sạch đội ngũ đảng viên là một nội dung quan trọng của công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, đồng thời yêu cầu phải gắn chống tham nhũng với chống lãng phí. Sau hơn 35 năm tiến hành đổi mới, đấu tranh phòng, chống tham nhũng được xác định là "một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, xây dựng, củng cố hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, củng cố khối đại đoàn kết toàn dân tộc"^[2]. Do đó, trong các nhiệm kỳ Đại hội, Ban Chấp hành Trung ương Đảng, Bộ Chính trị, Ban Bí thư đều bàn và ra nghị quyết, chỉ thị, quy định^[3] về PCTNTC. Đấu tranh PCTNTC là công việc gian nan, khó khăn và lâu dài, không phải của riêng một người, một cơ quan hay một ngành, mà là công việc của toàn Đảng, toàn dân, đòi hỏi sự kiên quyết, kiên trì, bền bỉ, sự vào cuộc của cả hệ thống chính trị.

Theo Công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng năm 2003: "Tham nhũng là sự lợi dụng quyền lực của nhà nước để trục lợi riêng"^[4] Luật phòng, chống tham nhũng năm 2018 của Việt Nam đã xác định: "Tham nhũng là hành vi của người có chức vụ, quyền hạn đã lợi dụng chức vụ, quyền hạn đó vì vụ lợi"^[5] Như vậy, về bản chất, nói một cách nôm na, dễ hiểu như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dạy thì tham nhũng là hành vi "ăn cắp của công làm của tư"^[6]. Tham nhũng thường diễn ra trong nội bộ,

do người có chức, có quyền thực hiện. Phòng, chống tham nhũng là cuộc đấu tranh ngay trong chính bản thân mỗi con người, trong mỗi cơ quan, tổ chức, đơn vị, địa phương mình; liên quan đến lợi ích, chức vụ, danh vọng, uy tín của tổ chức, cá nhân. Tiêu cực là môi trường làm nảy sinh tham nhũng; tham nhũng tác động trở lại làm trầm trọng hơn tình trạng tiêu cực. Trong cuốn sách *“Kiên quyết, kiên trì đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, góp phần xây dựng Đảng ta ngày càng trong sạch, vững mạnh”* của Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng, Tổng Bí thư đã giải thích, so với “tham nhũng” thì “tiêu cực” có nghĩa rộng hơn, tham nhũng là một loại hành vi tiêu cực do người có chức vụ, quyền hạn thực hiện, là biểu hiện cụ thể của suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống. Tham nhũng và tiêu cực, nhất là suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống có mối quan hệ gắn bó mật thiết, chặt chẽ với nhau; nguyên nhân cơ bản, trực tiếp của tham nhũng là do suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống. Nếu chỉ phòng, chống tham nhũng về tiền bạc, tài sản thì chưa đủ, mà nguy hại hơn là sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên và xác định đây là cái gốc của tham nhũng. Tổng Bí thư kết luận: “Phòng, chống tiêu cực, mà trọng tâm là phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống trong cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức, tức là trị tận gốc của tham nhũng”⁽⁴⁾. Phòng, chống tham nhũng, lãng phí được gắn với phòng, chống tiêu cực, trọng tâm là phòng, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên. Vì vậy, phải chấn chỉnh, uốn nắn từ suy nghĩ, nhận thức mới có thể phòng, chống từ sớm, từ xa, cả ngọn lẫn gốc tình trạng tham nhũng. Và đây chính là lý do từ tháng 9/2021, Ban Chỉ đạo Trung ương về phòng, chống tham nhũng được bổ sung thêm chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn để chỉ đạo cả công tác phòng, chống tham nhũng và phòng, chống tiêu cực.

Trong cuộc đấu tranh PCTNTC hiện nay, báo chí và DLXH có vai trò vô cùng quan trọng, bởi nó trực tiếp cung cấp thông tin chính thống, phản ánh thái độ, ý kiến, đề xuất của nhân dân, góp phần nâng cao hiệu quả cuộc đấu tranh đầy cam go và nhạy cảm này. Báo chí góp phần tìm hiểu, phát hiện các vụ việc TNTC để hỗ trợ các cơ quan có trách nhiệm PCTNTC vào cuộc; đồng thời, bám sát vụ việc, kết quả PCTNTC để kịp thời thông tin, tạo lập DLXH đúng đắn, qua đó hình thành, củng cố niềm tin của cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng, tính ưu việt của chế độ xã hội chủ nghĩa. Sự phán xét của DLXH về cái đúng, cái sai, cái được và chưa được của cuộc đấu tranh PCTNTC lại thông qua báo chí được phản hồi đến Đảng, Nhà nước, các cơ

quan PCTNTC để có sự điều chỉnh phù hợp về chủ trương, cách thức, biện pháp đấu tranh đảm bảo sự công tâm, khách quan, chính xác và hiệu quả.

2. Báo chí và DLXH với việc hình thành niềm tin của nhân dân trong cuộc đấu tranh PCTNTC ở nước ta thời gian qua

Những năm qua, đặc biệt là từ đầu nhiệm kỳ Đại hội XII của Đảng đến nay, công tác đấu tranh PCTNTC đã được triển khai quyết liệt, bài bản và đã mang lại những kết quả rõ rệt, được DLXH đồng tình, nhân dân ghi nhận. Nhiều vụ việc về tham nhũng tưởng như bị chìm vào quên lãng, nhưng đã được đưa ra ánh sáng và xử lý đúng người, đúng tội. Một trong những nguyên nhân cơ bản dẫn đến thành công bước đầu trong cuộc đấu tranh này là Đảng, Nhà nước ta đã khơi nguồn và phát huy sức mạnh tổng hợp của các lực lượng, trong đó có sự đóng góp không nhỏ của đội ngũ những người làm báo và các cơ quan báo chí, sự tham góp của DLXH. Theo số liệu của Ban Nội chính Trung ương, trong 10 năm thực hiện *Kết luận Hội nghị Trung ương 5 khóa XI* (tháng 5/2012), công tác đấu tranh PCTNTC được Đảng ta lãnh đạo, chỉ đạo và thực hiện quyết liệt, đồng bộ, toàn diện, đi vào thực chất, có bước đột phá chiến lược với quyết tâm chính trị rất cao, đạt nhiều kết quả tích cực với những kết quả nổi bật: (i) *Về phát hiện, xử lý*: Đã kỷ luật 2.740 tổ chức đảng, hơn 167.700 đảng viên, trong đó có hơn 190 cán bộ diện Trung ương quản lý (04 UVBCT, nguyên UVBCT, 36 ủy viên, nguyên UVTU); đã khởi tố, điều tra 19.546 vụ/33.868 bị can; truy tố 16.699 vụ/33.037 bị can; xét xử sơ thẩm 15.857 vụ/30.355 bị cáo; xử lý hình sự 37 cán bộ diện Trung ương quản lý. (ii) *Xây dựng, hoàn thiện thể chế*: Đảng đã ban hành 250 văn bản; Quốc hội ban hành hơn 300 luật, pháp lệnh; Chính phủ, Thủ tướng chính phủ ban hành hơn 2.000 nghị định, hướng dẫn. (iii) *Công khai, minh bạch, kiểm soát quyền lực, xây dựng văn hóa liêm chính*; (iv) *Mở rộng PCTNTC ra khu vực ngoài nhà nước*; tăng cường hợp tác quốc tế trong PCTNTC. Có thể khẳng định, kết quả nêu trên có sự đóng góp không nhỏ của báo chí và DLXH.

Một là, báo chí đã góp phần tuyên truyền, phổ biến đường lối, quan điểm, chính sách, pháp luật của Đảng, Nhà nước về đấu tranh PCTNTC. Thực tế đã chứng minh, các nghị quyết, chỉ thị, quy định của Đảng; các bộ luật, pháp lệnh của Quốc hội, các nghị định, hướng dẫn của Chính phủ, Thủ tướng chính phủ; các văn bản lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy, chính quyền của các ngành, các địa phương[□] liên quan đến công tác PCTNTC đều được các cơ quan báo chí trung ương và địa phương kịp thời tuyên truyền phổ biến cho cán bộ, đảng viên và nhân dân. Qua đó nâng cao nhận thức, hình thành niềm tin, thống nhất

tư tưởng và hành động trong Đảng và toàn xã hội; đồng thời, định hướng DLXH đồng tình, ủng hộ, tham gia vào cuộc đấu tranh PCTNTC của Đảng và Nhà nước. Nói cách khác, báo chí giúp nhân dân hiểu rõ các quan điểm, chủ trương, sự quyết tâm PCTNTC của Đảng và Nhà nước; các biện pháp đấu tranh PCTNTC; trách nhiệm, nghĩa vụ và quyền hạn của cả hệ thống chính trị nói chung và của mỗi công dân trong công tác đấu tranh PCTNTC. Nhờ vậy, đã góp phần quan trọng vào việc □...làm cho quần chúng khinh ghét tệ tham ô, lãng phí, quan liêu; biến hàng vạn, hàng triệu con mắt, lỗ tai cảnh giác của quần chúng thành những ngọn đèn pha soi sáng khắp mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp...⁽⁵⁾ như mong muốn của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Từ đó, tạo thành sức mạnh tổng hợp của hệ thống chính trị và toàn xã hội kịp thời ngăn chặn, phòng ngừa và diệt trừ tận gốc □quốc nạn□TNTC. Tuy nhiên, không chỉ tuyên truyền một chiều, báo chí đã thông qua DLXH để nắm bắt tâm tư, nguyện vọng, ý kiến phản ánh của quần chúng nhân, qua đó tích cực tham gia phản biện, đóng góp ý kiến vào các chủ trương, đường lối, chính sách, giải pháp của Đảng và Nhà nước về đấu tranh PCTNTC, cũng như tham mưu, đề xuất những sáng kiến PCTNTC hiệu quả.

Hai là, báo chí tham gia phát hiện các vụ việc TNTC để cung cấp thông tin cho các cơ quan chức năng điều tra, xem xét. Trong Điều 4 của Luật Báo chí năm 2016 nêu rõ chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của báo chí, trong đó có nhiệm vụ □Phát hiện, nêu gương người tốt, việc tốt, nhân tố mới, điển hình tiên tiến; đấu tranh phòng, chống các hành vi vi phạm pháp luật và các hiện tượng tiêu cực trong xã hội□ Như vậy, nhiệm vụ PCTNTC của báo chí đã được luật hóa. Tuy nhiên, theo quy định của pháp luật hiện hành, báo chí không có thẩm quyền điều tra hoặc thanh tra như các cơ quan bảo vệ pháp luật. Nhưng, báo chí lại có nhiều hình thức để phát hiện những vụ việc TNTC để đưa ra công luận, cung cấp thông tin bổ ích cho các cơ quan có chức năng điều tra xem xét vụ việc về TNTC. Ví dụ: qua thư bạn đọc; qua việc phản ánh, tố cáo của người dân, từ đó báo chí xác minh tìm ra các tài liệu, chứng cứ xác thực để chuyển tới công luận và các cơ quan chức năng; hoặc báo chí phát hiện những biểu hiện tiêu cực, tham nhũng và thực hiện điều tra bằng các biện pháp đặc thù của nghề nghiệp□ Điển hình như vụ án Trịnh Xuân Thanh, khởi nguồn là do báo chí phát hiện đối tượng đi xe ô tô cá nhân gắn biển số xanh trái quy định. Báo chí còn có công phát hiện, điều tra, phanh phui nhiều dự án đầu tư cả nghìn tỷ đồng chưa đưa vào hoạt động đã thất thoát, gây lãng phí rất lớn tài sản công như chúng ta đã biết. Báo chí cũng đi đầu trong việc phản ánh DLXH đối với nhiều vụ □bổ nhiệm thần tốc□con ông, cháu cha

gây bức xúc dư luận ở một số ngành, địa phương□ , qua đó giúp cơ quan chức năng vào cuộc xử lý kịp thời, hiệu quả, góp phần đem lại kết quả tích cực cho công tác đấu tranh PCTNTC ở nước ta trong thời gian qua.

Ba là, báo chí kịp thời thông tin về tình hình và kết quả cuộc đấu tranh PCTNTC để nhân dân giám sát, đánh giá và tham gia. Báo chí không chỉ có vai trò PCTNTC mà còn có vai trò tuyên truyền, cổ vũ, động viên để hình thành, phát triển ý thức PCTNTC cho nhân dân. Do vậy, báo chí phải chuyển tải thông tin kịp thời, khách quan về tình hình và kết quả điều tra, xem xét của các cơ quan chức năng trong công tác PCTNTC. Báo chí có thể tạo ra các diễn đàn để người dân thực hiện quyền tự do ngôn luận, phản ánh những kiến nghị về tính khách quan, công bằng, chính xác trong việc điều tra, xét xử của các cơ quan chức năng trong các vụ việc TNTC; hoặc đề xuất những giải pháp về chính sách, hay những quy định pháp luật chưa thật sự phù hợp thực tiễn để Đảng và Nhà nước xem xét, điều chỉnh, sửa đổi.

Trong cuộc chiến chống TNTC, Đảng và Nhà nước ta luôn đặc biệt quan tâm, coi trọng vai trò của nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói, con mắt, đôi tai của quần chúng nhân dân chính là những □ngọn đèn pha□có thể soi sáng khắp mọi nơi, không để cho tệ tham ô, lãng phí, quan liêu còn chỗ ẩn nấp. Mỗi quan hệ giữa báo chí với nhân dân là mối quan hệ hai chiều, một chiều thông qua các nội dung thông tin đa dạng được chuyển tải, báo chí đáp ứng nhu cầu về thông tin của người dân. Chiều ngược lại, nhân dân chính là □tai mắt□ là nguồn cung cấp thông tin vô cùng quý giá của báo chí. Người dân có thể phản ánh về những vấn đề mình quan tâm, đặc biệt là những vấn đề xã hội bức xúc xảy ra, trong đó có vấn đề TNTC thông qua các nhà báo và cơ quan báo chí. Thực hiện hiệu quả mối quan hệ đó, báo chí thực sự trở thành tiếng nói của nhân dân, đứng về phía nhân dân, bảo vệ quyền lợi của nhân dân và tạo được lòng tin đối với nhân dân. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế mạnh mẽ và cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0, trên cơ sở sự phát triển của khoa học công nghệ và xu hướng phát triển đa dạng của báo chí, mạng xã hội trên nền tảng Internet như hiện nay, người dân đã có nhiều phương thức để kết nối với các nhà báo, các cơ quan báo chí, như qua số điện thoại đường dây nóng, qua thư điện tử hay các phương thức giao tiếp trực tuyến khác. Người dân có thể nhanh chóng cung cấp cho báo chí những thông tin liên quan đến các biểu hiện, hành vi TNTC của các cá nhân, tổ chức lợi dụng chức vụ, quyền hạn để vi phạm pháp luật. Thực tế cho thấy, không ít vụ việc tham nhũng, tiêu cực mà báo chí đưa lên công luận trong những năm qua là bắt nguồn từ sự phát hiện, tố giác của nhân dân. Qua những thông

tin như vậy, cơ quan chức năng đã vào cuộc và không ít vụ việc đã được làm rõ, người vi phạm đã bị xử lý ở các mức độ khác nhau. Báo chí đã thể hiện rõ vai trò xung kích, đi đầu trong cuộc đấu tranh PCTNTC, bảo vệ quyền lợi của nhân dân; xứng đáng là tai mắt của Đảng, là cầu nối giữa Đảng với nhân dân trong cuộc đấu tranh PCTNTC ở nước ta hiện nay.

Bốn là, *DLXH góp phần nâng cao hiệu quả cuộc đấu tranh PCTNTC*. DLXH có các chức năng: Đánh giá, giám sát; tư vấn, phản biện; giáo dục; điều tiết các mối quan hệ xã hội; giải tỏa tâm lý - xã hội. Trong cuộc đấu tranh PCTNTC, DLXH có thể phát huy các chức năng này để góp phần nâng cao hiệu quả cuộc đấu tranh. *Chức năng đánh giá, giám sát của DLXH* giúp cho các cơ quan chức năng PCTNTC bắt được thái độ phản xét, đánh giá, ý kiến phản hồi của nhân dân đối với tiến trình, kết quả xử lý của từng vụ việc, qua đó kịp thời phát hiện những hạn chế, khuyết điểm, thiếu sót để xem xét điều chỉnh, sửa chữa, uốn nắn. Điển hình như vụ án cô giáo Lê Thị Dung, nguyên Giám đốc Trung tâm Giáo dục thường xuyên huyện Hưng Nguyên tỉnh Nghệ An. Như chúng ta đều biết, ngày 24/4/2023, Tòa án nhân dân huyện Hưng Nguyên, tỉnh Nghệ An tuyên phạt bị cáo Lê Thị Dung mức án 5 năm tù về tội □Lợi dụng chức vụ, quyền hạn trong khi thi hành công vụ□ với cáo buộc chiếm đoạt gần 45 triệu đồng từ ngân sách nhà nước. Nhưng đến ngày 13/6/2023, Hội đồng xét xử phúc thẩm Tòa án nhân dân tỉnh Nghệ An đã hạ mức án chỉ còn 15 tháng tù. Theo dõi vụ án này có thể thấy, sau khi Tòa án huyện Hưng Nguyên tuyên án thì DLXH có nhiều phản ứng khác nhau, tuy nhiên nổi trội và chiếm số đông là sự bày tỏ thái độ bất bình, không đồng tình với mức án đó. Để lý giải về điều này, các ý kiến đều cho rằng, dù bị cáo Dung đứng là phạm tội, nhưng với số tiền đã chiếm đoạt 45 triệu đồng mà tuyên phạt mức án 5 năm tù là quá nặng, nếu đem so sánh với các vụ án tham nhũng đã chiếm đoạt tiền tỷ đã từng xảy ra. Ở đây, chúng ta không phán xét sự đúng sai của pháp luật, của DLXH về vụ việc này, nhưng việc Hội đồng xét xử phúc thẩm đã tuyên giảm án từ 5 năm xuống 15 tháng tù cho bị cáo, phải chăng chính là do tác động từ sự phản hồi của DLXH - kết quả đánh giá, giám sát của nhân dân. *Chức năng tư vấn, phản biện của DLXH* giúp cho Đảng, Nhà nước, các cơ quan chức năng PCTNTC có thể tiếp thu những sáng kiến của nhân dân. Bởi, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: □Làm việc gì cũng phải có quần chúng. Không có quần chúng thì không thể làm được... Cho nên việc gì có quần chúng tham gia bàn bạc, khó mấy cũng trở nên dễ dàng và làm được tốt□⁽⁶⁾. *Chức năng giáo dục của DLXH* có tác dụng lên án, phê phán những biểu hiện và hành vi TNTC, qua đó răn đe,

cảnh tỉnh những người có chức vụ, quyền hạn phải biết rèn luyện, tu dưỡng bản thân để giữ mình liêm chính, chí công vô tư; đồng thời tôn vinh, lan tỏa những tấm gương tiêu biểu, trong sáng, liêm khiết của những cá nhân, tổ chức không TNTC trong quá trình thực thi công vụ, từ đó phổ biến và nhân rộng trong xã hội. *Chức năng điều tiết các mối quan hệ xã hội của DLXH* là thông qua dư luận lên án, tạo sức ép đối với những nhóm cực đoan, phản đối có tư tưởng bảo vệ, bao che cho những cá nhân, tổ chức có hành vi TNTC làm cho họ phải □chùn bước□ đồng thời, thể hiện thái độ ủng hộ, cổ vũ các quan điểm, hành vi quyết liệt đấu tranh, ngăn chặn, đẩy lùi nạn TNTC vì lợi ích của Đảng, của đất nước. Nhờ sự can thiệp kịp thời như vậy, DLXH đã góp phần làm cho cái tốt đẹp lấn át cái xấu xa; cái tích cực, tiến bộ đẩy lùi cái tiêu cực, lạc hậu, qua đó duy trì trật tự xã hội, giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa cá nhân và xã hội cũng như giữa các nhóm xã hội trong cuộc đấu tranh PCTNTC. *Chức năng giải tỏa tâm lý - xã hội của DLXH* giúp cho người dân nói chung, những nhóm xã hội nói riêng, hoặc từng cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức có thể giải bày tâm trạng, chia sẻ những bức xúc, kể cả nỗi oan ức liên quan đến TNTC, qua đó giải tỏa tâm lý, tạo sự cân bằng, hài hòa các mối quan hệ xã hội, giữ cho xã hội luôn ở trạng thái ổn định.

Năm là, *DLXH là sự phản ánh thái độ, niềm tin của nhân dân đối với cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực dưới sự lãnh đạo của Đảng*. DLXH luôn phản ánh các mức độ khác nhau về thái độ, niềm tin của nhân dân vào cuộc đấu tranh PCTNTC do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo. Có quan điểm cho rằng, niềm tin cũng có niềm tin tích cực và niềm tin tiêu cực. *Niềm tin tích cực*, là loại niềm tin mang lại cho con người một cảm giác đặc biệt, có tác dụng hướng dẫn, đưa ra những quyết định và hành động đúng đắn, trở thành động lực thúc đẩy con người hoàn thành những mong muốn, dự định để đạt được mục tiêu của mình. Còn *niềm tin tiêu cực* là biểu hiện ngược lại với niềm tin tích cực, nó xuất hiện khi mà con người tự cho rằng những điều họ suy nghĩ, quan sát, cảm nhận được là tiêu cực. Loại niềm tin này sẽ luôn khiến con người ta rơi vào cảm giác lo lắng, bất an, thiếu năng lượng tích cực, dẫn đến có tư tưởng buông xuôi mà không nỗ lực cố gắng trong hành động, hoặc nếu có hành động thì đó là những hành động mang tính chất tiêu cực.

Với những kết quả đã đạt được của cuộc đấu tranh PCTNTC trong hơn mười năm qua, đã không chỉ góp phần ngăn chặn, đẩy lùi nạn TNTC trong bộ máy công quyền, doanh nghiệp mà còn góp phần quan trọng vào việc hình thành, củng cố niềm tin tích cực của nhân dân vào Đảng và sự lãnh đạo của Đảng, vào quyết tâm chính

trị của toàn Đảng và hệ thống chính trị với cuộc đấu tranh PCTNTC. Điều đó là không thể phủ nhận. Tuy nhiên, cũng từ kết quả đó, nhiều tổ chức đảng, chính quyền các cấp, nhiều cá nhân có chức vụ, quyền hạn đã bị xử lý kỷ luật, thậm chí bị truy tố trước pháp luật. Và, khi thông tin về các vụ kỷ luật, các vụ án tham nhũng được báo chí công bố với số tiền, tài sản của Nhà nước bị chiếm đoạt, bị thất thoát lớn thì DLXH cho thấy, bên cạnh thái độ phấn khích, vui mừng của đại đa số quần chúng nhân dân, thì lại xuất hiện tâm trạng hoang mang, lo lắng, bất an, thậm chí bị quan, chán nản của không ít người. Bởi họ cảm thấy, dường như bất kỳ lĩnh vực nào, bất cứ ai có chức, có quyền đều có thể trở thành đối tượng TNTC. Ở đây, rõ ràng DLXH đã phản ánh thái độ, niềm tin của nhân dân vào cuộc đấu tranh PCTNTC theo cả hai hướng tích cực và tiêu cực. Mặc dù xu hướng của DLXH vẫn cho thấy đa số nhân dân có niềm tin tích cực, thể hiện ở thái độ đồng tình, ủng hộ, cổ vũ mạnh mẽ cho cuộc đấu tranh PCTNTC của Đảng, nhưng dù chiếm số ít hơn, song cũng cho thấy niềm tin tiêu cực đang tồn tại len lỏi trong một bộ phận nhân dân. Đây chính là điều rất đáng lo ngại, nhất là khi các thế lực thù địch, phản động luôn tìm cách khai thác kết quả đấu tranh PCTNTC để xuyên tạc, bôi nhọ nhằm mục đích chống phá Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Bởi vì, những ai đang có tâm trạng tiêu cực như trên rất dễ bị lừa gạt, dụ dỗ, kích động dẫn đến có những thái độ, hành vi bất mãn, thiếu kiểm soát.

3. Phát huy vai trò của báo chí và DLXH để hình thành niềm tin tích cực cho nhân dân trong cuộc đấu tranh PCTNTC ở nước ta thời gian tới

Thứ nhất, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, quản lý của Nhà nước, sự tham mưu, chỉ đạo của các cơ quan chức năng đối với công tác báo chí, công tác nghiên cứu DLXH. Kiên quyết, kiên trì đấu tranh PCTNTC là quyết tâm chính trị của Đảng và Nhà nước ta, trong đó báo chí và DLXH có vai trò vô cùng quan trọng. Chúng ta đều biết rằng, báo chí chính thống là cơ quan ngôn luận của Đảng, Nhà nước và các tổ chức chính trị - xã hội do Đảng lãnh đạo và Nhà nước quản lý. Cuộc đấu tranh PCTNTC là một cuộc đấu tranh đầy khó khăn, nhạy cảm và phức tạp, bởi đối tượng của nó là những cá nhân và tổ chức có chức vụ và quyền hạn. Vì vậy, khi tham gia vào cuộc đấu tranh này, các nhà báo và cơ quan báo chí rất cần sự lãnh đạo sâu sát của các cấp ủy đảng; sự quản lý chặt chẽ của các cấp ủy chính quyền; sự tham mưu, định hướng của các cơ quan chức năng, nhất là ban tuyên giáo các cấp để đảm bảo tính thống nhất và phát huy sức mạnh tổng hợp. Bên cạnh đó, để phát huy được vai trò của báo chí trong đấu tranh PCTNTC có hiệu quả, đòi hỏi phải nghiên cứu

để nắm bắt các luồng ý kiến khác nhau của nhân dân thông qua công tác nghiên cứu DLXH để báo chí có cơ sở thông tin, phản ánh kịp thời với Đảng, Nhà nước và các cơ quan PCTNTC. Do đó nếu thiếu sự lãnh đạo quyết liệt của Đảng, sự quản lý chặt chẽ của Nhà nước, sự tham mưu hiệu quả của các cơ quan chức năng đối với công tác báo chí, công tác nghiên cứu DLXH thì khó mà phát huy được vai trò của báo chí và DLXH trong việc hình thành niềm tin cho nhân dân về cuộc đấu tranh PCTNTC.

Thứ hai, phát huy ưu thế của báo chí trong công tác đấu tranh PCTNTC và hoàn thiện thể chế để báo chí chủ động tham gia cuộc tranh có hiệu quả. Thời gian qua, báo chí đã thể hiện rõ ưu thế của TTĐC trong cuộc đấu tranh PCTNTC, bảo vệ quyền lợi của Đảng, của đất nước và của nhân dân; là tai mắt của Đảng, là cầu nối giữa Đảng với nhân dân. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện nhiệm vụ PCTNTC cũng bộc lộ những hạn chế, vướng mắc, chưa phát huy được hết ưu thế và khả năng của các cơ quan báo chí và nhà báo. Thực tế cho thấy, trong đấu tranh PCTNTC của báo chí nhiều khi còn thiếu chính xác, thiếu khách quan, gây khó khăn cho các cơ quan bảo vệ pháp luật, có lúc có nơi còn làm tổn hại đến quyền và lợi ích của cá nhân, cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp. Mặt khác, một số cơ quan báo chí chưa phản ánh được một cách đầy đủ, kịp thời những hiện tượng, vụ việc có dấu hiệu TNTC mà nhân dân đã phát hiện, cung cấp thông tin làm suy giảm lòng tin của người tố cáo, cung cấp thông tin cho báo chí. Thực tế cũng cho thấy, cơ quan báo chí và nhà báo gặp phải không ít khó khăn do thiếu thông tin, thiếu cơ chế bảo vệ, cơ chế phối hợp xử lý trong đấu tranh PCTNTC. Báo chí tham gia tuyên truyền đấu tranh PCTNTC là chấp nhận sự nguy hiểm, rủi ro lớn, nhưng cơ chế bảo vệ cơ quan báo chí, nhà báo lại thiếu chặt chẽ, đồng bộ. Chính vì vậy, rất cần hoàn thiện thể chế cho hoạt động báo chí trong công tác đấu tranh PCTNTC. *Một là*, cần có cơ chế cho báo chí nắm bắt thông tin kịp thời về công tác xử lý các vụ việc TNTC để thông tin kịp thời cho nhân dân. *Hai là*, có cơ chế phối hợp giữa cơ quan báo chí với các cơ quan chức năng về PCTNTC để cập nhật thông tin, cung cấp thông tin khách quan, chân thực; đồng thời, các cơ quan PCTNTC cần tăng cường phối hợp với báo chí để cung cấp, trao đổi thông tin về những lĩnh vực, địa bàn, tổ chức, cá nhân có dấu hiệu TNTC, qua đó báo chí tham gia phản ánh, tham mưu, đề xuất, kiến nghị xử lý với các cơ quan chức năng. *Ba là*, có cơ chế phối hợp giữa cơ quan chống TNTC với cơ quan báo chí để xây dựng các chuyên đề, phóng sự chuyên sâu về các vụ án, vụ việc TNTC, vừa để xử lý nghiêm minh, vừa rút ra những bài học kinh nghiệm, khắc phục những sơ hở, bất cập về thể chế, pháp luật. *Bốn là*, chú trọng đào tạo, bồi dưỡng các

phóng viên báo chí chuyên sâu về lĩnh vực PCTNTC, chú ý giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho người làm báo với tinh thần làm nghề vì lợi ích của Đảng, của đất nước và của dân tộc.

Thứ ba, báo chí thông tin kịp thời, chính xác những hiện tượng, vụ việc TNTC đang được điều tra, xử lý để tạo lập và định hướng DLXH góp phần nâng cao ý thức, trách nhiệm của nhân dân trong đấu tranh PCTNTC. Những năm qua, các vụ án liên quan đến TNTC luôn được báo chí bám sát, cập nhật thông tin hàng ngày, thậm chí hàng giờ để đưa tin, phản ánh, từ đó kịp thời định hướng dư luận, thu hút sự chú ý của nhân dân, động viên nhân dân tham gia vào cuộc đấu tranh PCTNTC. Như vậy, báo chí không chỉ đáp ứng nhu cầu thông tin của người dân mà còn góp phần kích hoạt tinh thần PCTNTC trong nhân dân. Mặc dù vậy, vẫn còn những hiện tượng vì muốn đưa thông tin một cách kịp thời, nhất là trong thời buổi cạnh tranh thông tin hết sức gay gắt giữa chính các cơ quan báo chí để thu hút bạn đọc, đã dẫn đến mắc phải những sai phạm nghề nghiệp, thậm chí gây hậu quả lớn, khiến chính bản thân các nhà báo phải vướng vòng lao lý, cơ quan báo chí bị liên lụy, ảnh hưởng đến uy tín, thương hiệu. Để khắc phục hiện tượng này, còn nhiều vấn đề đang đặt ra cần giải quyết như việc các nhà báo chưa được tiếp cận đầy đủ, chính thống với nguồn thông tin đáng tin cậy; hay việc các nhà báo và những nguồn tin của họ chưa được bảo vệ một cách nghiêm túc... Những vấn đề đó nếu được quan tâm giải quyết một cách thỏa đáng, chắc chắn vai trò của báo chí trong đấu tranh PCTNTC sẽ ngày càng được phát huy hơn nữa.

Thứ tư, tích cực sử dụng báo chí và DLXH để tập hợp trí tuệ, phát huy sáng kiến của nhân dân trong đấu tranh PCTNTC. Trước vận nạn TNTC xảy ra ở không ít cơ quan Đảng, hệ thống chính trị và doanh nghiệp ở nước ta hiện nay, hơn bao giờ hết cần tích cực sử dụng báo chí và DLXH để tập hợp, phát huy trí tuệ của nhân dân tham gia cuộc đấu tranh PCTNTC. Bởi, DLXH không chỉ phản ánh tâm tư, nguyện vọng mà còn phản ánh sáng kiến, trí tuệ tập thể của đông đảo quần chúng nhân dân xung quanh cuộc đấu tranh PCTNTC. Còn báo chí vừa là phương tiện cung cấp thông tin để tạo lập và định hướng DLXH, vừa là kênh phản ánh các luồng ý kiến, kiến nghị, đề xuất của DLXH đến các chủ thể PCTNTC. Nếu sử dụng báo chí và DLXH một cách tích cực và hiệu quả, chắc chắn Đảng, Nhà nước, các cơ quan chức năng sẽ khai thác được trí tuệ, sáng kiến của đông đảo quần chúng nhân dân vào đấu tranh PCTNTC nhằm đem lại nhiều thành công hơn.

Thứ năm, chú trọng phát huy chức năng giáo dục của báo chí và DLXH để phổ biến, nhân rộng những tấm

gương tiêu biểu, trong sáng về đạo đức, lối sống trong thực thi công vụ góp phần ngăn chặn các nguy cơ TNTC. Điểm chung của báo chí và DLXH ở chức năng giáo dục. Nhờ chức năng này mà báo chí và DLXH có thể tuyên truyền, phổ biến những tấm gương điển hình tiên tiến trong xã hội. Trong cuộc đấu tranh PCTNTC dưới sự lãnh đạo của Đảng thời gian qua đã cho thấy, không phải tất cả những người có chức, có quyền đều xa vào TNTC, mà phần nhiều trong số họ vẫn giữ được bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức trong sáng, có khả năng miễn nhiễm với TNTC. Vì vậy, cần phát huy chức năng giáo dục của báo chí và DLXH để biểu dương và lan tỏa, nhân rộng những tấm gương điển hình, tiêu biểu về phẩm chất chính trị, đạo đức, lối sống trong thực thi công vụ, qua đó góp phần ngăn chặn các nguy cơ TNTC trong hệ thống Đảng, chính quyền, đoàn thể và doanh nghiệp.

Thứ sáu, chủ động đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch đối với cuộc đấu tranh PCTNTC thông qua vai trò của báo chí và DLXH. Nguyên nhân của những phản ứng tiêu cực, bức xúc, mất niềm tin trong một bộ phận nhân dân trước các biểu hiện TNTC của các cá nhân, tổ chức khi được phanh phui, xử lý có thể có nhiều. Song, nguyên nhân quan trọng và chủ yếu nhất vẫn là sự tác động của những thông tin sai lệch, xuyên tạc, kích động của các thế lực thù địch, phản động xung quanh vấn đề xử lý các vụ việc TNTC. Các thế lực phản động, thù địch sẵn sàng dùng mọi thủ đoạn, phương tiện, nhất là mạng xã hội để tuyên truyền sai lệch, xuyên tạc nguyên nhân và kết quả của các vụ việc liên quan đến TNTC nhằm làm lung lay niềm tin của nhân dân vào Đảng, Nhà nước và chế độ; gây bất ổn xã hội và chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc, phá vỡ mối liên hệ mật thiết giữa Đảng với dân. Vì thế, báo chí và DLXH cần chủ động, tích cực tham gia đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong việc lợi dụng cuộc đấu tranh PCTNTC để phá hoại niềm tin của nhân dân đối với Đảng và sự lãnh đạo của Đảng./

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đảng toàn tập*. Nxb. CTQG, H., T.55, tr. 237.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021): *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CQGST, HN, T.I, tr.193.

(3) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H., T.7, tr.355.

(4) <http://dukqtw.dcs.vn/cam-nang-phong-chong-tham-nhung-tieu-cuc>.

(5) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H., T.13, tr.149.

(6) Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Nxb. CTQG, H., T.15, tr. 278 -279.